

هفتہ نامه

معیاري کرنه؛ نړیوال بازارته لاس رسی
زراعت معیاري؛ دستيابي به بازار جهاني

هفتہ نامه دهقان ■ شماره یکصد و پانزدهم ■ شنبه ■ ۱۷ عقرب ■ ۱۳۹۹

کابل کی ۱۷۹۵ ممیزخونو رغنیزی چاری بشپړ او ګتې اخیستني ته وسپارل شول

MAIL's

درپیمه پاڼه

روند توزیع ۱۴ هزار تن تخم اصلاح شده گندم به ۲۸۰ هزار دهقان آغاز شد

وزارت زراعت، آبیاری و مالداری، روند توزیع غذایی مربوط به وزارت زراعت توزیع می‌شود. این تخم‌های اصلاح شده گندم به شکل سبسایدی توزیع می‌گردد، ۶۰ درصد هزینه‌ی آن توسط وزارت زراعت و چهل درصد دیگر آن توسط دهقانان پرداخته می‌شود. با توزیع این تخم‌های اصلاح شده، انتظار می‌رود میزان حاصلات گندم در سال آینده افزایش چشم‌گیری داشته باشد. براساس سروی مشترکی که توسط وزارت زراعت، آبیاری، مالداری و اداره ملی احصاییه و معلومات صورت گرفت، میزان حاصلات گندم در سراسر کشور، امسال به ۵.۱ متریک تن ۶۲۱ میلیون افغانی از کمک‌های بانک جهانی آماده شده و از طریق پروژه رشد زراعت و صنعتی ساحات تحت کشت گندم لملی و آبی افزایش داشت.

کونړ کی د کب روزنی ۲۰ سوداگریز فارمونه ګتې اخیستني ته وسپارل شول

کونړ کی د کب روزنی چاری او فارمونه ڈودی په حال کی دی او په تیرو خو کلونو کی په دغه ولايت کی د کبانو روزنی ڈبر شمېر فارمونه جوړ شو دي. د کرنې، ابولگولو او مالداری وزارت په دې ولايت کی د کب روزنی د ترویج او دودولو په پار د کب روزنی د گنډنۍ د گن شمېر فارمونه جوړ شو دي. روزونکو سره هر اړیزی تخنیکی او مالی مرستی او همکاری کړي دي. ددغه مرستو او همکارویو په دوام داخل دکونړ ولايت په ننګ، سرکانو او خوکۍ ولسوالۍ کی د گرم او بلوکۍ په ماهیانو د پچیو پرانیستل شول. د کونړ د ماهیو پار په پام کې ده، چې په یوجویه سوداگریز فارمونه جوړ او ریاست چارواکی واي، چې شمېر فارمونه جوړ شي. د کونړ د کرنې ریاست واي، چې د فارمونو د پراختیا په پار روزنی د خوا ددي ولايت د کبانو رونکو د ګتې اخیستني ته وسپارل شول. د کونړ د کرنې ریاست واي، چې د فارمونو شمېر خه د کرنې وزراتله خوا ددي ولايت د کبانو رونکو د ګتې اخیستني ته وسپارل شول. د کونړ د کرنې ریاست واي، چې د فارمنامه لړونکو د نوبل شوي دي، چې په دغه چې ذېږي بی په کندهار، ملاتړ او په دې ولايت کی د کب روزنی د ترویج په پار د گرم او بلوکۍ په پار د گرم او بلوکۍ کی د گرم او بلوکۍ هلمند، ارزگان، ننګرهار، روزنی د ترویج په پار د گرم او بلوکۍ همکاری، کبانو پچې ویشل او د کبانو لغمان، بلخ او نیمروز ماهیائو د پچیو ۲.۲ میلیونه پیچیده چېږي، روزنی نوی فارمونه جوړول ولايتونکو شتون لري او له چې د کبانو د ۲۰ کب روزنی ۲.۲ میلیونه پیچیده شامل دي. دغه فارمونو خه په کال تولید و پریا لري او د کب روزنی ۲۰ کب روزنی د کونړ د کرنې ریاست د کی خه باندې ۱۰ زره تنه باهه په جارواکو په خبره، خلکو ته کبان تولیدي. چې هر یوه یې د دووه زره کبانو د کاري فرستونو برابولو او د

خوست کې د جغرافیا نېټو د ارزښت په اړه روزنیز پروګرام په لاره واچول شوه

د خوست د کرنۍ، اوپولگولو او مالداری ریاست له خواو د ملکرو ملتونو خویو او کرنې ادارې «FAO» په همکارۍ د تولید د سیمو جغرافیا نېټو یا «GI» په برخه کې دوه ورځنې روزنیز پروګرام په لاره واچول شوه. په دې روزنیز پروګرام کې د خوست ولايت هغه پانګوال او سوداګر چې، د کرنېزو محصولاتو په برخه کې سوداګریز فعالیتونه کوي، د جغرافیا نېټو په ارزښت به پوه شې او پر بنسټ به یې په دې وتوانیږي، چې د خوست صادراتی توکي په خاګړې دول «جلغوزی» په نړیوالو مارکېتونو کې د دغنو محصولاتو ارزښت دی، چې د دغنو توکو جغرافیا نېټو په لاره واچول شوه. په دې سیستم کې مشخصه خانګړې توکو هغه نېټو مارکېتونو کې د دغنو محصولاتو ارزښت دی، چې د دغنو توکو جغرافیا نېټو په لاره واچول شوه. په دې سیستم کې او صنعتی توکو هغه نېټو افغانستان کې د «د جغرافیا نېټو»

کونړ کې د شېدې تولولو درې مرکزونه ګټې اخیستنې ته وسپارل شول

د کونړ ولایت په مرکز او د دې ولایت په شیګل او خوکۍ ولسوالیو کې د شېدې تولولو درې مرکزونه ګټې اخیستنې ته وسپارل شول او ترڅنګ یې دې ولایت پر ۴۵ مخکښو مالدارانو غواوو لوشلو صحی کڅوری او ووپشل شول. د دغنو مرکزونو د جوړولو او د شېدې لوشلو د صحی توکو د وېش ټولیز لګښت ۳۵ میلیونه او ۷۱ زره او ۵۵۰ افغانی. یاد مرکزونه د کرنۍ وزارت د بنوالی او مالداری ملي پروژې (NHLP) په همکارۍ جوړې شوې دې. د دغنو مرکزونو په جوړولو کې، د مرکزونو ودانی جوړول او د شېدې تولولو د یادور مرکزونو د اړیاوړ تکنولوژۍ شامل دي. د دغنو مرکزونو د یوې هغې ورتیا په وړ کې دوهزه له لیټره شېدې دې. دغه مرکزونه له مالدارانو شېدې راتولوی او بیا یې د پروسس د کمپنیو په واک کې ورکوي.

میدان وردګو ولایت کې د یوشمېر کرنېزو پروژو چارې پیل شوې

د میدان وردګو ولایت د کرنې، اوپولگولو او مالداری ریاست له خوا په دې ولایت کې د زرداو وچولو د ۶۳ خونو او پر ۱۰۰ بزگانو د مېوو راتولولو د بستو د وېش پروژو دې ولایت د سیمه ییزو چاراکو په شتون کې پیل شو. د میدان وردګو ولایت د کرنې ریاست چاراکې وايسي، چې دغه پروژې دې ولایت د مرکز په گډون په اتو ولسوالیو کې پلي کېږي. د دغنو پروژو ټولیز لګښت ۲۰ میلیونه افغانی، چې د کرنې وزارت له پراختیابی بودیجې خخه ورکول کېږي. یادي پروژې دې ولایت د بنوال د ملاتړ په پار پلي کېږي، چې په پلي کېدو سره یې دې ولایت زرداو په نېټه کیفیت سره پروسس او د کشتی تولید ته یې زمينه برابرېږي. میدان وردګو د منو ترڅنګ په پراخه کچه زرداو هم تولیدو، چې د زرداو وچولو د یادو خونو په جوړو د سره به دې ولایت د بنوالو یوشمېر ستونزی هوارې او د دوی د حاصلاتو د خوساکې دو مخه به ونیول شي.

ننګههار کې د جواړو پروسس کوونکو او بزگرانو تر منځ هوکره لیکونه لاسليک شول

پیدا کول دې هوکړه لیکونو موخي کېږي. دې هوکړه لیکونو پر بنسټ پروسس کوونکو په د بزگرانو محصولات به په لوره بېه پېږي، د ترانسپورت آسانیا وي ورته براروی او د اړتیا په وخت کې به بزگرانو ته د خارویو او چرګانو خوارکي توکي هم په تپېه بېه برابرې او دوی ته به په بېلاپلېو کرنېزو برخو کې روزنیزې برنامې هم په لاره اچوی.

کې د دهقان

درختان، یا ریشه هی حیاتمان را قطع نکنیم

در آستانه هی فصل سرما هستیم. آهسته آهسته نیاز به ګرم سازی خانه ها، به ایجاد دوده های بیشتر منجر می شود. در این میان آن چه به صورت فیجیانه آسیب می بیند، هوا و محیط زیست است. بخش دیگر آسیب هایی که معمولا در روستاها در زمستان به طبیعت زده می شود، قطع درختان برای فراهم سازی مواد سوخت است. به عنوان یک شهروند مسؤولیت پذیر، بهتر است در کنار این که کمتر دود آفرینی کنیم، باید با درختان به عنوان تأمین کننده ای اکسیجن شش های مان مهربان باشیم.

درخت یکی از زیباترین مظاہر طبیعت است. هم چنان نماد آبادانی و شاخص سبزی و خرمی و مظہر زندگی و باعث تلطیف هوا و موجب آسایش و رفاه مردم و صفا و پاکی طبیعت می باشد.

زنده گی و طبیعت بدون درخت، ناموزون و زشت می گردد. وجود جنگل و درخت در صحن هی طبیعت و زنده گی انسان، باعث زیبایی، شادی، سبزی، آسایش، رفاه، صفا، پاکی و طراوت می شود. درختان و نهال ها نبض زمین هستند و مایه حیات انسان و حیوان و حتی بعضی از ګیاهان، زیرا نهال ها با جذب ګاز های سمی از جمله کاربن دای اکساید و تولید اکسیجن که یکی از اساسی ترین نیاز های حیات انسان و حیوان است، باعث دوام حیات انسان و سلامت چرخه طبیعت می شوند. کمبود نهال ها و تخریب و نابودی جنگل ها به ویژه در این عصر دود و زنده گی ماشینی، موجب انحراف نسل انسان و حیوان خواهد شد.

برگ و شاخه های نهال ها باعث نهادنند در جلوگیری از فرسایش خاک گوشت مصرفی انسان (با تغذیه حیوان ها از ګیاهان) نقش اولیه را دارند.

نهال ها می توانند در جلوگیری از فرسایش خاک زراعتی و مفید زمین در هنگام سیل نقش مهمی داشته باشند.

مهمندراز همه، نهال ها در تغییر و تبدیل آبوهوا و اعتدال آفرینی در آن، نقش بسزایی دارند. تشکیل جنگل و توسعه آن، نه تنها تاثیر اساسی در روند آب و هوا دارد، بلکه در حشر و نشر پرندگان، ګرندگان و دیگر حیوانات اهلی و وحشی و نهایتا تعادل در چرخه طبیعت نقش ارزنده ای دارد.

سايه و ریشه های نهال ها، در حفظ و رشد ګیاهانی که نمی توانند ریشه های خودشان را برای جذب آب به اعماق زمین بفرستند و یا طاقت تحمل تابش مستقیم نور خورشید را به ویژه در فصل گرما و تابستان ندارند و یا نمی توانند در مقابل باد و باران های تند مقاومت نمایند، تأثیر به سزا دارند.

از بازمانده های برگ و بار درختان در فصل خزان دهقانان و باغداران، ګل و ګیاه کاران از کود ساخته شده از انبوه برگ نهال ها استفاده لازم را می کنند. در پاییز، انبوه برگ ریخته شده از نهال ها می تواند «ابر کود» متراکمی بسازد که سیاه خاک (خاک زراعتی) نامیده می شود. این ماده نگهداری آب توسط خاک را افزایش می دهد.

درختان، نهال ها از سرعت باد می کاھد و با شاخ و برگ نهال ها از سرعت باد می کاھد و با ریشه ګیاهان، خاک را حفظ می کند و مانع ایجاد فرسایش می شود. به علت آرام بودن هواي داخل جنگل، تخیر بسیار ناچیز بوده و خطر خشک شدن خاک که از شرایط مهم آغاز فرسایش است، از بین می رود. با مروری بر همه این موارد، می خواهیم بگوییم که باید در کنار سهمن ننګههار در دودزایی، درختان را قطع نکنیم. قطع درختان، قطع ریشه هی حیات است.

کابل کی ۱۷۹۵ میزخونو رغنیزی چاری بشپر او گتی اخیستنی ته وسپارل شول

له پرانیستی خخه د هرکلی ترخنگ وویل: «د کرنی وزارت له همکاریو او مرستو مننه او قدردانی کوم، ده سبز د کرنی او بنوالی لپاره مناسب اقلیم لري، دغه پروژی کولای شي، چې ده سبز ولسوالی د دېرو او سیدونکو یوشمنبر ستوزنی هواری کړي.

د سیمی یوتن او سیدونکی سمعی الله دانشیار هم وویل: «د ده سبز ولسوالی د هر دول پروژی پلي کولو ته مساعد دی، بنه امنیت لرو، بې وزله خلک یو، ستاسو د دېرو همکاریو په تمہ یو چې مورته لا دېر کارونه وکړي، دغه پروژی کولای شي، چې زرگونه تنه انګور په میمزو بدل کړي. د ده سبز خلک تر دېر ده انګورو بیونه لري، که دی ورته پروژی پلي شوي زمور خلک نه زیانمنیری، زمور غوبنتنه هم همدا ده».

دغه راز د سیمی د شورا ملک میر روح الله هم خبری وکړي: «ددغو پروژو پلي کېدل مثبت گام دی، په نیک فال یې نیسوا، ده سبز نردي لس میلیونه د انګور تاکونه لري، زرگونه جربیه کرنیزی ځمکۍ لي، اړتیا ده، چې ورته لا دېر پاملنې ووشي، خلک د حکومت همکار دی او د لادېرو پاملنوغوبنتونکی دی، پلي شوي پروژی ددي ولسوالی د خلکو په ژوند کې د مثبت بدلون لامل کېږي».

د کرنیزو محصولاتو مدیریت په طرحه کی ۱۱ زره پروژی شامل دی، چې د ھپواد په ۳۴ ولایتونکی پلي کېږي. دددغو پروژو د دېرو هغه چاری بشپر شوي او یوشمنبر په درشل کې دی. دددغو پروژو په بشپر بدلو سره زرگونه تنه کرنیز محصولات خوندی کېږي او د خوساکدو له کوابنه ژغول کېږي.

غابره وه هم مننه کوم، خکه چې په تاکلی موده کې یې دددغو پروژی چاری بشپر کېږي دی». د کرنی وزارت مرستیال دددغو میزخونو له برخمن شویو کسانو وغوبشت چې، د یادو میزخونو خخه د استفاده او د میمزو د سانتې په برخه کې دی جدي پاملنې وکړي، او له نورو انګورو بنوالو سره دی هم همکاري وکړي ترڅو له دغه میزخونو ګټه پورته کېږي.

دغه راز ده سبز ولسوال میر ذبیح الله منیب، د یادو میزخونو

د کرنی، ابولگولو او مالداری وزارت په کابل کی ۱۷۹۵ میزخونو رغنیزی چاری بشپر او گتی اخیستنی ته وسپارل.
د کرنی، ابولگولو او مالداری وزارت د ابولگولو او طبیعی سرچنیو مرستیال حشم الله غفوری، چې دددغو میزخونو په توګه په وینا کې وویل: «په کابل تللى وو، پرانیست غوندی ته په وینا کې وویل: «په کابل کی ۱۷۹۵ میزخونو رغنیزی چاری بشپر شوي، چې له دې ډلي ۲۷ یې د ده سبز ولسوالی اپوند دی، دددغو میزخونو د جوړولو تولیز لکبیت ۱۰۵ میلیونه افغانیو ته رسپری، چې د کرنی وزارت د کرنیزو محصولاتو مدیریت د پروژی په اړانه کې رغول شوي دی».

د بناعلی غفوری په خبره دددغو میزخونو د هر یوه ورتیا اته متریک تنه ده، چې په تولیزه توګه زرگونه تنه انګور په میمزو بدلوی.

ښاغلی غفوری وویل: «په تولیزه توګه د کرنیزو محصولاتو مدیریت د پروژی په اړانه کې ۱۱ زره پروژی دی. دددغو هغه چاری بشپر شوي او د یوشمنبر هغه چاری د بشپر بدلو په درشل کې دی، دغه پروژی د کرنیزو او بنوالی توکو د خوندی کولو او د یادو توکو د خوساکدو د مخنیوی په پار جوریوی، ترڅو بزگران او بنوالا لا دېر عواید تر لاسه کېږي، دغه راز دددغو پروژو د کار په پیل سره زمور زرگونو هېوادوالو ته د کار زمينه برابره شوي ده، له خلک او هغه شرکتونو چې دددغو پروژو د پلي کېدو مسؤولیت ور په

د ژمی سره هوا او د هکيو تود بازار

استعمال زیاتیری او بې یې هم لوړېږي، هماغه د عرضې او تقاضا خبره ۵۵.

دغه راز په بازارونو کې د هګیو پلورونکی هم په ژمی کې د هګیو بې مخ په لوړېدو بولی او وايې، چې اوس مهال په عمده دول د خوراکې هګیو بې شاوخوا تر اتو افغانیو پوری رسپری. شاولی د هرات په شبار کې له دېر وخته هګی پلوري او له خپل کسب او کار خخه خونن دی، نموری په زیات شمېر هګی تر دوکاندارنو رسوی او له دې لارې د خپلی کورنی لګښتونه پوره کوي، هغه له انصار الله بختانی د افغانستان د چرگانو ده مالداری تېر کال د مالوماتو له مخې په ټول ھپواد کې دوه زره او ۸۸۴ د هګیو چرگانو فارمونه، درې زره او ۹۴۶ د غوبنینو چرگانو او شپر تکثیری فارمونه جوړ شوي، چې د ھپواد د مالداری په سکتور یې خورا بشه اغېزه کېږي ده.

انصار الله بختانی د افغانستان د چرگانو ده مالداری له فارمونو خخه هګی راتولوی او د ملي ټولنې ریس دی، هغه له فارم لرونکو سره د هګیو د خرڅلار لپاره بې پر دوکاندارانو وېشي، چې دغه کار یې په ژوند په تولید، د بیو لوړېدل او کمېدل، ستونزو هوارول او سوداګرو سره همغېږي هغه چارې یاده وي، چې ددې ټولنې له لارې یې تر سره کوي؛ نموری په بازارونو کې د هګیو بیو د لوړېدو لاملونه سره هوا، د خلکو زیات استعمال او وروستیو کې د مالداری سکتور او د هګیو فارمونو د پراختیا په پار کله ناکله په ګاوندېو هېوادونو کې د بیو لوړېدل بولی. هلي خلې کېندي کېږي دې، چې موخه یې هېواد په دې برخه کې هغه وویل: «کله چې د هګیو استعمال دېر وي په هماغه د هېوادوکو ګونډونه سره هوا، د خلکو زیات استعمال او کچه یې بې یې هم تر دېر لورېږي، چې دا تر دېر په توله دننه مېرمنو او خوانانو ته د کار زمینې برابرول او ترخنگ په لې بهره نړۍ کې معمول ده، چې د ژمی په رأسېبدو سره د هګیو د هګیو او غوبنینو چرگانو د وارداتو د کچې تېتول دي.

د چرگانو صنعت د مالداری سکتور یوه لویه برخه ده، او د هګیو چرگانو روزنه د خورو په چمتو کولو کې مهمه وندې لري او د نړۍ پر اقتصاد په ځانګړې توګه په افغانستان کې ځانګړې اهمیت لري.

د انسانانو د مصرف لپاره د

کې نورالله پتمن
خبریال

چرگانو محصولاتو کارول د انسانی ګلتور او تمدن په رنا کې ورڅه تر بلې پراختیا کېږي ده، خود خورو چمتو کولو ستونزه نه یوازې نن ورڅ بلکې د تاریخ په اوردو کې دنري اقتصادی او تولینیزو فعالیتونو په سر کې خای لري، نو ځکه یې د هګیو د پېر خوراک لپاره د نړۍ زیات پام خانته اړولی ده، چې په اوس وخت کې د عایداتو او کارمندنه سرچنی په توګه په تولنه کې د چرگانو صنعت د پام ور اهمیت لري.

د هګیو او چرگانو له غونبه جوړ خواره په توله نړۍ کې خورا مشهور او پېښدل شوي دي، چې دېر په اساني سره پیدا کېږي او هر خوک یې له خوراک او پېښدو سره په اساني بلديږي.

د چرگانو هګۍ دول دول ویتامینونه هم لري، چې د هوا په سرېدو سره انسان دول دول ویتامینونو او معدنی موادو ته اړتیا

پیدا کوي نو ځکه یې په نړۍ او سیمه کې د چرگانو ده مالداری دې. په دې روستیو ګلونو کې د ھپواد په کچه د چرگانو د هګیو توکلید ګن لوي او واړه فارمونه جوړ شوي، چې یوشمنبر لوي فارمونه یې د ننګههار، هرات، کندههار، بلخ، تخار، سمنګان، پروان او نورو ولايتونو کې شتون لري، چې د ھپواد دېرو ولايتونو ته ترې هګۍ صادرېږي او دننه په هېواد کې مصروفېږي. په هېواد کې د چرگانو صنعت ورڅ بلې په چرگانو ده مالداری په حال کې ده، په کور دننه د هګیو چرگانو جوړ شوي فارمونه د چرگانو هګیو په برخه کې د ھپواد کې دننه اړتیا پوره کوي او پاتې ۴۹ سلنې یې له ګاوندېو هېوادونو خخه واردېږي. د کرنی، ابولگولو او مالداری وزارت د مالوماتو له مخې افغانستان د کال یو میلیارډ او ۱۶۰ میلیونه هګیو ته اړتیا لري، چې له دې ډلي په کور دننه د هګیو چرگانو له تولیدي فارمونو خخه د کال شاوخوا ۶۰۰ میلیونه هګۍ راتولېږي، چې ۵۱ سلنې جوړوي او پاتې ۴۹ سلنې یې له ګاوندېو هېوادونو واردېږي.

محمد سالم ساعی
رئیس زراعت ولایت بلخ

تغییرات اقلیمی و راه کار مناسب برای کاهش اثرات آن

مقدار بیش از حد کاربن دای اکساید در فضای اضافه می‌گردد. قابل ذکر می‌دانم که تغییرات اقلیمی در همه جا الگو به کاهش بارندگی و گرم شدن هوا نمی‌باشد، می‌تواند باعث سرد شدن هوا و افزایش بارندگی گردد. همچنان تغییرات اقلیمی وابسته‌گی دارد به موقعیت جغرافیایی، فاصله از دریا و بحر، پوشش نباتی زمین و بی‌پوشش بودن آن، موجودیت کوهها و دشت‌ها و دیگر فاکتورهای جغرافیایی، بنابراین کشورهایی که دارای جنگل‌فراروان و منابع خوب آبی‌اند و تولید گازهای گلخانه‌ای در آن‌ها کمتر می‌باشد، آن‌ها از تغییرات اقلیمی کمتر صدمه می‌بینند و اثرات تغییر اقلیم کم می‌باشد.

گازهای گلخانه‌ای چیست؟

گازهای گلخانه‌ای به ان دسته از گازهای موجود در طبیعت گفته می‌شود که در تعادل انرژی زمین یا گرم شدن زمین تاثیر دارند و این گازها شامل کاربن دای اکساید، میتان، بخار آب، نایتروجن و نایتروجن اکساید (گاز خنده) شناخته شده است که با غلظت‌های کم در طبیعت وجود دارند.

در عصر کنونی واژه گاز گلخانه‌ای (Greenhouse Gas) خیلی آشنا برای همه می‌باشد و از جمله گازهای گلخانه‌ای کاربن دای اکساید که در محیط زنده‌گی به اثر عوامل انسانی بیشتر تولید می‌شود خیلی مشهور می‌باشد. این راهمه می‌دانیم که زمانی که نور آفتاب به زمین می‌تابد و نسبت سرد بودن سطح است مواجه می‌باشد.

زمین یک مقدار از انرژی آفتاب ب جذب می‌گردد و این راهمه می‌دانیم که زمین می‌تابد و نسبت سرد بودن سطح

دانشمندان محیط زیستی پیش‌بینی می‌کنند اگر در مقدار تولید گازهای گلخانه‌ای توسط کشورهای صنعتی و هم کشورهای در حال انکشاف کاهش قابل ملاحظه رونما نگردد درجه حرارت زمین تا سال ۲۱۰۰ تا پنج درجه دیگر افزایش می‌یابد که این پدیده خطرناک ادامه زنده‌گی بشر را در بسیاری از مناطق جهان ناممکن می‌سازد و بسیاری از کشورهای ساحلی زیر آب فرو خواهند رفت و مهاجرت‌ها در سطح جهان بیشتر از مهاجرت از جنگ افزایش پیدا خواهد کرد و امکان می‌رود که جنگ بر سر آب شیرین در بسیاری از نقاط جهان شعله‌ور شود، چون مقدار آب شیرین در کره زمین خیلی ناچیز بوده و منبع اصلی این آب‌ها بیشتر بارندگی‌ها محسوب می‌شود و تغییرات اقلیمی سبب کاهش بارندگی‌ها می‌گردد و قلت آب شیرین در جهان به وجود می‌آید.

قابل ذکر است در جهان کمتر مالک وجود دارد که از ناحیه آب شیرین در عصر حاضر و کمبود آن با تغییرات اقلیمی کاهش آن را احساس نکنند و همچنان بیشترین آب‌های جاری بین کشور مشترک بوده و در صورت بلند رفتنت ضرورت با تغییرات اقلیمی دریک کشور سبب می‌شود تا کشور دیگری متضرر گردد و یا این که مانع برای کشور دومی گردد که این نوع جدال‌ها در شرایط کنونی نیز دیده می‌شود و یک بخش از مشکلات کشور ما افغانستان نیز موضوع آب با کشورهای همسایه می‌باشد.

عوامل موثر در وجود آمدن تغییرات اقلیمی:

دانشمندان پدیده تغییر در آب‌هوا را نتیجه عمل کرد فاکتورهای داخلی از قبیل جریان عمل هایدینامیکی زمین (عمل زلزله و جنیبدن، آتش‌نشانی و دیگر پدیده‌های که در داخل زمین به وجود می‌پوندد) و یا عوامل بیرونی از قبیل تغییرات در سرعت نور خورشید، حرکت وضعی زمین، تاثیرات سیارات در کهکشان‌ها بالای یکدیگر و افزایش گازهای گلخانه‌ای فعالیت انسانی می‌دانند.

در بحث تغییرات اقلیمی نقش انسان و فعالیت‌هایی که موجب وجود آمدن این تغییرات می‌شود، بیشتر مدنظر می‌باشد و شدت تغییرات اقلیمی در چهار دهه اخیر بیشتر از اثر فعالیت‌های صنعتی که خاصیت بلند‌الوده‌کننده هوا را دارد افزایش یافته است، چون در فعالیت‌های صنعتی مواد زهری و این روایت این گازها به خاطر عمل کرد که مشابه به گلخانه در

مقدمه:

افغانستان کشوری است که اثرات تغییرات اقلیمی در آن به شکل روشن مشاهده می‌شود؛ علاوه بر بلند رفتنت درجه حرارت و کاهش بارندگی‌ها دیده می‌شود که بدین ترتیب، آب‌هوا در شهرهای بزرگی چون کابل، ننگرهار، قندھار، هرات، بلخ و کنده، شدیداً متضرر گردیده است و حتا داشمندان، آب‌هوا را برای انسان زهرآلود می‌دانند.

گردد هم جمع شده و به خاطر بهبود محیط زیست و فضای پاک و سالم مبارزه نمایند و به این تغییرات اقلیمی می‌گویند. داشمندان محیط زیستی اوسط درجه حرارت زمین را ۱۵ سانتی‌گراد می‌گویند که در گذشته‌ها این درجه حرارت بالا و یا پایین رفته است، در آب‌هوا یا اقلیم تغییرات طبیعی وجود دارد، مگر داشمندان همه معتقد هستند که درجه حرارت نسبت به هر زمان دیگر به سرعت در حال بالا رفتنت است و این بلند رفتنت درجه حرارت را از افزایش گازهای گلخانه‌ای در جو یا اتمسفر زمین می‌گویند و اکنون موضوع گازهای گلخانه‌ای بحث داغ در نشسته‌های جهانی به شمار می‌رود. همچنان کمبود آب از اثر مصرف بی‌رویه، بیابان‌زایی یا توسعه صحراءها و گسترش ریگستان‌ها در زمین‌های برهنه و عاری از سرسبزی و جنگلهای قطع و تخریب جنگلهای چراگاهها، از بین رفتنت ساحت‌ها در شهرها، آبوده‌گی محیط زیستی، وارد شدن فشار بیش از حد بالای طبیعت در استفاده از منابع طبیعی و ندادن فرصت بازسازی به طبیعت نیز هر کدام به نوبه خود تعادل اقلیمی را برهم زده است که امروز جهان با مشکلات چون طوفان‌های بحری و بارندگی‌های شدید، طولانی و بی‌موقع، بروز امراض و آفات نباتی و انسانی، سرمای بی‌موقع و بلند رفتنت درجه حرارت و غیره موارد که محیط زنده‌گی را شدیداً صدمه زده است مواجه می‌باشد.

دانشمندان محیط زیستی پیش‌بینی می‌کنند اگر در پایین‌ترین تا بلندترین نقطه، این تفاوت‌ها با آن که برای مدیریت منابع طبیعی مشکل می‌باشد ولی مزايا و فواید بلندتر نیز دارد که با سرمایه‌گذاری‌های دقیق و محاسبه شده، با استفاده از مهارت‌های و تکنولوژی نوین، بلند بردن سطح آگاهی عمame و جلب همکاری مردم در راستاها به چالش می‌کشد، نیاز است تا دانش و بینش جامعه در مورد محیط زیست بلند برود و راه کار مناسب برای سازگاری با تغییرات اقلیمی جستجو گردد.

تفاوت‌های نسبی اقلیمی در بخش‌های مختلف افغانستان دیده می‌شود، از سردرین منطقه تا گرم‌ترین و از پایین‌ترین تا بلندترین نقطه، این تفاوت‌ها با آن که برای مدیریت منابع طبیعی مشکل می‌باشد ولی مزايا و فواید بلندتر نیز دارد که با سرمایه‌گذاری‌های دقیق و محاسبه شده، با استفاده از مهارت‌های و تکنولوژی نوین، بلند بردن سطح آگاهی عمame و جلب همکاری مردم در راستاها به سهولت می‌توان خطرات از تغییرات اقلیمی را کاهش داد و به حداقل رسانید و سطح حاصلات زراعتی را با تنوع تولیدی افزایش داد.

هر چند موضوع عوامل و دلایل تغییر اقلیم و چگونه‌گی آماده‌گی برای کاهش اثرات آن ایجاد بحث خیلی گسترش دارد می‌نماید و خیلی مشکل است تا در یک مقاله کوتاه و چند صفحه‌ای معلومات مورد نیاز جمع‌آوری و جایه‌جا گردد، بنابراین تلاش کرده‌ام نکات عمده و تاثیرگذار را در مسایل محیط زیستی با در نظر شرایط پیش‌آمدۀ اقلیمی در کشور و گرامی داشت از هفته جهانی تغییر اقلیم افغانستان مختصراً تحریر بدارم، و همچنان از مشکلات محیط زیستی که در شهرهای بزرگ افغانستان دیده می‌شود، یادآوری کنم و برای حل مشکلات محیط زیستی و نحوی سازگاری با تغییرات اقلیمی نیز اشاراتی داشته باشم.

در آخر از تمام کسانی که در حوزه محیط زیستی تخصص دارند می‌خواهم در غنامندی این مقاله همکاری کنند

و با اصلاحاتی که لازم می‌دانند، نظریات‌شان را اضافه نمایند و به دسترس محصلان زراعت و محیط زیست و همچنان شهروندان قرار بدهند.

تغییر اقلیمی چیست؟

تغییر اقلیم، عبارت از وارد شدن دگرگونی یا تغییرات در آب و هوا یا اقلیم یک منطقه از اثر فعالیت‌های انسان و یا به شکل طبیعی در معیارهای مناسب جوی در یک دوره زمانی (یک دهه یا طولانی‌تر) ادامه پیدا می‌کند. و یا به عبارت دیگر تغییر اقلیم به وجود آمدن تغییرات واضح محاسبه‌ای در وضعیت متوسط آب‌هوا می‌باشد که برای یک مدت طولانی (دهه‌ها یا بیشتر) ادامه پیدا می‌کند. و این تغییر اقلیم نشان دهنده تغییرات غیرعادی در اقلیم اتمسفر زمین و پی‌آمدهای ناشی از آن در قسمت‌های

در همه ولایات کشور ادامه دارد. جنگل‌ها و چراغاه‌ها بر علاوه این که باعث زیبایی طبیعت، ذخیره آب‌های سرگردان در موسم بارندگی و پاکی هوای موردنیاز انسان‌ها می‌گردد، همچنان نقش ارزش‌داری را در اکتشاف پایدار مالداری دارد.

بدون چراغاه نمی‌توان باورمند به اکتشاف مالداری بود، که بخشی از منابع اقتصادی کشور می‌باشد، حیات وحش سبب افزایش فعالیت مایکروارکانیزم‌ها و حشرات مفید می‌گردد و همچنان در گسترش و انتقال تخم نباتات علفی و جنگلی از یک ساحه به ساحه دیگر نیز خیلی مفید است.

۹- ضایعات آبی و خاکی در موقع بارندگی های موسومی : سالانه با ارزش صدها میلیون دالر آب و خاک افغانستان من حیث سرمایه تعریف ناشده به شکل سیلاب‌ها از مزهای افغانستان بیرون می‌شود یا بدون استفاده به مقصد زراعت و مالداری ضایع می‌شود.

به منظور رسیدن به خودکفایی زراعتی و همچنان دسترسی به آب در تمام موقع سال، لازم است که بندهای ذخیره آب در آبریزه‌ها به شکل پخته و اساسی ساخته شود تا جلوگیری از ضایعات اقتصادی آب و خاک داشته باشیم و آب‌ها در منابع اولی باید حفاظت گردد و در مزارع زراعتی و مالداری به مصرف برسد که در این صورت تبخیر آب از بندهای آبی باعث برف و باران بیشتر، بلند رفتن سطح آب زیرزمینی، احیای جنگل‌ها و چراغاه‌ها و گوارا بودن طبیعت می‌گردد.

۱- رفتن به دنیای سبز: افزایش درخت کاری در شهرها، ایجاد کمرینهای سبز در شهرها، گسترش جنگل‌ها و احیای دوباره چراغاه‌ها، راهاندازی کمپنهای ملی نهال‌شانی و مراقبت از ساحت‌سازی و درخت کاری شده.

۲- کاهش در مصرف آب: مصرف بیش از حد آب در محیط خانه، فابریکات، و کارخانه‌جات، اجباری شدن عملیه تصفیه آب در مراکز تجاری و فابریکات به مقصد استفاده دوباره در زراعت و یا سرسبزی شهر.

۳- تطبیق پژوههای تحفظی خاک و تنظیم آب برف و باران و جلوگیری از ملوث شدن آب جاری در شهرها.

۴- افزایش در ایجاد پارک‌های سبز، بلند بردن سطح آگاهی شهروندان و ایجاد انجمان‌های محیط زیستی در نواحی شهری توسط شهرداری‌ها.

۵- ایجاد کانال خروجی برای فاضلاب شهری و انتقال فاضلاب به بیرون از شهر و در جای دور از سکنه و دفن آن.

۶- بیرون کشیدن فابریکات تولیدی و صنعتی از مراکز رهایشی و تطبیق طرز العمل‌های محیط زیستی و اجباری شدن نصب دستگاه‌های کاهش گازهای گلخانه‌ای.

۷- تغییر انرژی مصرفی و کاهش فشار بر منابع طبیعی، ترویج تولید برق سولری و بادی

۸- ترویج سیستم‌های نوین زراعتی و بهبود و گسترش باغ‌های میوه در مناطق لملی

۹- جلوگیری از توسعه صحراءها و پیش‌گیری از افزایش ریگ‌های روان، با ایجاد فضای سبز از نوع نباتات بومی و مقاوم در برابر کم‌آبی

۱۰- انتقال و کشیدن کانال آب زراعتی به ظرفیت‌های متفاوت در مناطق لملی به مقصد گسترش باغ‌های میوه و تولید نباتاتی که به آب کم ضرورت دارند.

۱۱- ایجاد مخزن‌های آب برف و باران در آبریزه‌ها و پایین زمین‌های سلوب‌دار و چراغاه‌ها به مقصد دوباره برگردانیدن آب به زمین و جلوگیری از جریان سیلاب‌ها و همچنان تهیه آب برای حیوانات اهلی و حیات وحش.

۱۲- تعویض نقشه‌های تپیک ساختمان‌های دولتی یک منزله و دو منزله به حداقل چهار منزل، به منظور اختصاص دادن یک مقدار زمین برای فضای سبز، اجباری شدن محیط سبز و غرس درختان همیشه سبز در سطح هر خانه مسکونی، شهرک‌ها، مراکز تجاری، و ادارات دولتی.

۱۳- راهاندازی آگاهی عامه خانه‌به‌خانه به منظور ایجاد فکر در احداث باغچه‌های خانه‌گی، دفن مواد عضوی و غذایی باقی مانده در خاک به منظور تقویت خاصیت حاصل‌دهی خاک، کندن یک یا دو خندق سرپوشیده به مقصد جمع آوری آب در جریان بارندگی‌ها و یا این که هنگام شستشوی موتور و یا محیط داخلی خانه، طریقه صرف‌جویی در مصرف آب، طریقه‌های موثر و مفید در استفاده دوباره از اجناس خریداری شده از قبیل بوتل و کارتون پلاستیکی، خریطه‌های پلاستیکی، وغیره مواردی اند که می‌توانند در مسایل محیط زیستی موثر واقع گردد.

جوی زمین دارند به نام گازهای گلخانه‌ای یاد می‌شوند. کاربن‌دای اکساید، که بیشتر توسط فعالیت‌های انسانی افزایش یافته است، از اثر سوزاندن مواد فسیلی (زغال سنگ، گازهای طبیعی و روغن)، زباله‌های جامد شامل انواع پلاستیک و تایر و تیوب، چوب و سایر مواد بیولوژیکی تولید می‌گردد.

میتان گاز بی‌رنگ، بی‌بو و در آب نامحلول می‌باشد و منبع اصلی میتان گاز طبیعی است، از این گاز در صنعت داروسازی مثل حشره‌کش‌ها، صنعت پلاستیک، الیاف مصنوعی، و برای مواد سوختی و انرژی با نشانی L.P.G گاز مایع به کار می‌رود.

نایتروژن اکساید گاز بی‌رنگ، بی‌بو و غیر قابل اشتعال است، زهری نیست اما خنده‌آور است و این گاز آلوده‌کننده هوا می‌باشد که در صنعت با حرارت دادن امونیم نایترات بدست می‌آید.

از نایتروژن اکساید در طبابت به خاطر بی‌هوش کردن، طب دندان، ضد درد در عملیات جراحی و همچنان با ترکیب مواد سوختی در ترانسپورت به کار می‌رود.

افغانستان و آسیب‌پذیری از تغییرات اقلیمی :

افغانستان با آن که هیچ نقش و تاثیری در تغییر اقلیم جهانی ندارد، ولی به نحوی از تغییر آبوهوا در سطح جهان و به خصوص از همسایه‌گی با دو کشور روبه اکتشاف و صنعتی (ایران و پاکستان) بیشتر متضرر است. از سوی دیگر افغانستان با داشتن اقلیم خشک و نیمه‌خشک قاره‌ای، از آسیب‌پذیرترین مناطق در برابر تغییرات اقلیمی می‌باشد.

از این رو افزایش درجه حرارت و کاهش بارندگی‌ها با داشتن زمین‌های سالانه یک‌سیمی‌سالانه می‌باشد و ارقام به دست آمده نشان می‌دهد حرارت تا چهار

درجه افزایش یافته و بارندگی‌ها تا ۳۰ درصد کاهش یافته است.

قابل ذکر است اثر

۶- اضافه شدن فاضلاب داخل شهر به کانال‌های آب زراعتی: در اکثر ولایات افغانستان دیده می‌شود که فاضلاب بلاک‌های رهایشی، مراکز تجاری، کارخانه‌جات، حمام‌ها و ورکشاپ‌ها در کانال‌های آب زراعتی که از داخل شهرها می‌گذرد ریختانده و اضافه می‌گردد، سبب می‌شود تا ایجاد تعفن، تولید گاز گلخانه‌ای و شبوع امراض گوناگون انسانی کند. برعلاوه وقتی به زمین‌های زراعتی انتقال پیدا کند، مزارع را متضرر ساخته و آکسیجن ریشه‌های نباتات قطع می‌کند و سبب خشکیدن مزارع و باغ‌ها می‌شود و همچنان جریان یافتن چنین آب ملوث با مواد کیمیایی، قدرت حاصل‌دهی زمین را نیز کاهش می‌دهد.

۷- متابه شدن شهروندان در تهدید قرار گرفته است. اضافه شدن زباله‌های شهری و فاضلاب در آب‌های جاری و نهرها می‌ریزند و این زباله‌ها سبب از بین رفتن حیات وحش به شمول ماهی‌ها در دریاها و نهرها با زباله‌های شهری سبب شیوع امراض مختلف در قریه‌جات نیز شده و در این راستا صحت شهروندان در تهدید قرار گرفته است.

۸- جایه‌جایی فابریکه‌های صنعتی در محلات رهایشی: افزایش دود یا کاربن‌دای اکساید که از سوخت و حرارت تولید می‌گردد از اثر فعالیت فابریکات صنعتی در فضا، بیشتر انتشار یافته و زمانی که انسان و یا هر زنده‌جانی چی نبات باشد و یا حیوان تنفس می‌کند، باعث بروز امراض در انسان و حیوان می‌گردد و در نباتات با ایجاد اختلالات فیزیولوژیکی سبب بطی شدن رشد نبات و پایین آمدن کیفیت و کمیت تولید می‌گردد. در اکثر ولایات فابریکات صنعتی در بین خانه‌های رهایشی و یا زندیک به خانه‌های رهایشی جایه‌جا گردیده است و فعالیت آن خلاف طرز العمل‌های محیط زیستی به پیش می‌رود.

۹- پایین بودن فهم شهروندان از بحران تغییرات اقلیمی و محیط زیستی (اهمیت ندادن به مسایل سرسبزی)، پایین بودن فرهنگ شهرنشینی، ضایعات در مصرف آب، پایین بودن ذوق در انتخاب زیبایی محیط زیستی، قطع جنگل‌ها

جنگ‌های

طويل المدى

در کشور،

قطع جنگل‌ها

و چراغاه‌ها، و عدم

مدیریت آب‌های جاری و از

سوی دیگر بنا برداشت اقلیم

خاص و خشک افغانستان در معرض

آسیب‌های شدید تغییرات اقلیمی قرار دارد که در نتیجه امروز کاهش بارندگی‌های خزانی (برف و زاله) در زمستان، کمبود بارندگی‌های خزانی و بهاری بعض و بارش‌های بی‌موقع که در اوخر بهار و قبل از خزان می‌بارد، خسارات هنگفت مالی و جانی را به همراه داشته و زراعت را شدیداً متضرر ساخته است، از آسیب‌های تغییرات اقلیمی می‌باشد.

در مسایل محیط زیستی در افغانستان نکات زیر بیشتر محسوس است، که تغییرات اقلیمی را تشدید می‌بخشد و به این مسایل از طرف مسؤولان توجه صورت نمی‌گیرد:

۱- پایین بودن فهم شهروندان از بحران تغییرات اقلیمی و

محیط زیستی (اهمیت ندادن به مسایل سرسبزی)، پایین

بودن فرهنگ شهرنشینی، ضایعات در مصرف آب، پایین

بودن ذوق در انتخاب زیبایی محیط زیستی، قطع جنگل‌ها

که نعیم رضابی
گزارش‌گر

کشت با روش نوین، ۴۰ درصد حاصلات شالی را افزایش می‌دهد

نظر به ایجاب اقلیم و منطقه تعیین بدارند. عبدالله یک تن از دهاقین شالی کار است، او: «من سال گذشته در زمین خود شالی را به دو روش کشت کردم، نوع سنتی که سابق کشت می‌کردم و نوع جدید که به مزرعه‌های نمایشی کشت کردم». او می‌گوید: «هفت جریب زمین را شالی کشت کردم و همچنان دو مزرعه‌ی نمایشی شالی با روش جدید کشت کردم، سال‌های گذشته ما حاصلات خوبی از شالی گرفتیم و به سیستم قطاره‌م کشت کرده بودیم، که این روش خیلی مؤثر بود، قبل از شکل سنتی کشت می‌کردم و سال‌های پیش ما از زمینی که ۱۰۰ سیر برنج برداشت می‌کردیم، اما سال گذشته به روش جدید و قطاره‌مان زمین را کشت کردیم بیشتر از ۱۷۰ سیر برنج حاصل گرفتیم».

شیرمحمدی یک تن دیگر از دهاقین شالی کار می‌گوید: «من پیش از این همیشه شالی کشت می‌کردم و کشت شالی را از پدرانم یاد گرفته بودیم، و حاصلات خوبی می‌گرفتیم و راضی هستیم، اما وزارت زراعت، برای ما مزرعه‌های نمایشی شالی ایجاد کرده است، به شکل جدید کشت می‌شود ما هم مطابق آن کشت کردم، بعداً توانستیم حاصلاتمان تا دو برابر افزایش بدیم».

برنج در کشور به شکل‌های مختلف به مصرف می‌رسد، در ساختن نان، فرنی، به شکل آرد، حلوای سوپ، کیک، و کلچه، پلو و دیگر غذاها استفاده می‌کنند. همچنان در بعضی مناطق کشور مانند ولایات شمال شرق کشور کندز، تخار، و بغلان از پوست شالی به حیث مواد تغذیه برای حیوانات مانند اسب بزکشی استفاده می‌کنند، که مخلوط با جو به حیث خوارکه تهیه می‌شود.

شالی در افغانستان بیشتر در ولایات شمال شرق کشت می‌شود، که از جمله ۱۲۸ هزار هکتار آن در ولایت‌های بغلان، کندز، تخار، در حدود ۷۹ هزار هکتار آن در ولایت‌های بغلان، کندز، تخار، بدخشنان کشت است.

شالی در مناطقی بهتر حاصل می‌دهد که آب فراوان دارد، اما منحصراً وزارت زراعت در تلاش اند تا نژادهای جدید (ورایتی‌های نو) را به دهاقانان معرفی کنند تا مثل گندم، به آبیاری کم نیاز داشته باشد و حاصل خوب بدهد.

و در حال آموزش هستیم» وی می‌افزاید، «این روش مؤثرترین روش است، که از این طریق می‌توانیم به خود کفایی نزدیک شویم». آقای خوگیانی گفت: «ما این روش را برای دهقانان شالی کار آموزش دادیم، که آن‌ها توانستند از این روش ۴۰ درصد بیشتر حاصل بگیرند، اگر آن‌ها سال قبل از روش سنتی ۱۰۰ سیر از هر جریب حاصل به دست می‌آورند با پیدا کردن این روش ۱۴۰ سیر از همان مقدار زمین به دست می‌آورند».

روش کشت شالی به گونه‌ی جدید: در این سیستم دهقان باید، زمین را آماده کشت شالی کند، با حیوان یا با ماشین‌های تراکتور زمین را یکبار قلبه کنند، پس از قلبه کردن، زمین را به قسم منظم خط‌اندازی می‌کنند و تخم را توسط دست در خط‌ها پاش می‌دهد، و آبیاری می‌کنند و گاهی دهقان به شکل قلمه نیز کشت می‌کند و تجربه نشان داده است، که در سیستم قلمه هم تا پنج فی صد نظر به پاشاندن تخم به صورت مستقیم افزایش داشته است. بعدها زمین را آبیاری می‌کنند، شالی نیاز به آب فراوان دارد و مانند شکل سنتی آن آبیاری و از آن مواظبت می‌کنند. متخصصان در وزارت زراعت، می‌گویند در سیستم که به شکل قطار کشت می‌شود نور کافی به ساقه نبات می‌رسد و همچنان به ساده‌گی می‌توانیم علف‌های هرزه را از بین ببریم و همچنان به صورت منظم و موثر دواپاشی و کود بدھیم.

بیشترین حاصلات برنج را داشته است، که از ۱۷ هزار هکتار شالی در این ولایت، ۵۱ هزار تن برنج به دست متخصصین می‌گوید برای بهتر رشد کردن شالی، بهتر است کود عضوی پاشیده شود، کود عضوی دانه‌های برنج را کلان می‌کند، تا را هم بیشتر می‌کند، تا نظر به کودهای کیمیایی مفیدتر واقع می‌شود.

وقت کشت شالی: وقت کشت شالی نظر به عوامل مختلف مانند درجه حرارت، ارتفاع از سطح بحر، ساعت روشی آفتاب وغیره از یک منطقه تا منطقه دیگر متفاوت می‌باشد. در ساحتی که ارتفاع بلند داشته باشد مانند بغلان، کندز، تخار وغیره وقت مناسب شالی کاری از ۲۰ حمل الی اخیر ثور بوده و در جاهایی که ارتفاع پایین دارند مانند، ننگرهار و لغمان کشت شالی از ۱۰ ثور الی اخیر جوزا سفارش می‌گردد. باز هم دهاقین از اندوخته و تجربه‌ی خودشان می‌توانند وقت مناسب کشت را

برنج محصول با ارزش زراعتی می‌باشد که در افغانستان پس از گندم، مهمترین و بهترین محصول زراعتی است و غذای مورد علاقه افراد زیادی را در سراسر کشور تشکیل می‌دهد. این محصول نخست به صورت شالی به دست می‌آید. پیشینه تاریخی برنج برمی‌گردد به هندوستان و چین، به باور محققان ابتدا مردم آن را بیشتر به حیث غذای مذهبی در عنده‌ها و مراسم خاص استفاده می‌کردند. تا حالا هم در بعضی تمدن‌ها مردم بر این عقیده‌اند. شالی کاری، اما در افغانستان؛ از گذشته‌های دور دهقانان کشور شالی را به گونه‌ی سنتی در زمین‌های شان می‌کاشتند، که تا حال تغییرات گسترده‌ای در نحوه کشت و افزایش ساحه آن آمده است. در سال گذشته آمارگیری ای از این محصول صورت گرفت، نشان داد که در سراسر کشور ۱۲۸ هزار هکتار زمین شالی کشت شده بود، که از این مقدار زمین، ۲۸۵ هزار تن برنج به دست آمده است، که بیشترین شالی را به گونه‌ی جدید؛ در این سیستم دهقان باید، زمین را آماده کشت شالی کند، با حیوان یا با ماشین‌های تراکتور زمین را یکبار قلبه کنند، پس از قلبه کردن، زمین را به قسم منظم خط‌اندازی می‌کنند و تخم را توسط دست در خط‌ها پاش می‌دهد، و آبیاری می‌کنند و گاهی دهقان به شکل قلمه نیز کشت می‌کند و تجربه نشان داده است، که در سیستم قلمه هم تا پنج فی صد نظر به پاشاندن تخم به صورت مستقیم افزایش داشته است. بعدها زمین را آبیاری می‌کنند، شالی نیاز به آب فراوان دارد و مانند شکل سنتی آن آبیاری و از آن مواظبت می‌کنند. متخصصان در وزارت زراعت، می‌گویند در سیستم که به شکل قطار کشت می‌شود نور کافی به ساقه نبات می‌رسد و همچنان به ساده‌گی می‌توانیم علف‌های هرزه را از بین ببریم و همچنان به صورت منظم و موثر دواپاشی و کود بدھیم.

بیشترین حاصلات برنج را داشته است، که از ۱۷ هزار هکتار شالی در این ولایت، ۵۱ هزار تن برنج به دست آمده است. کشت شالی در کشور بیشتر به گونه‌ی سنتی صورت می‌گیرد، که در این اواخر متخصصان وزارت

زراعت، روش مدرن کشت شالی را برای دهاقین شالی کاشت شده بود، که حاصل سال گشته آن به ۵۴ هزار تن برنج رسید و همچنان ولاست بغلان هم از ولاست‌هایی بود که

رسید و بیاورد. می‌ویس خوگیانی مسؤول بخش زراعتی به دست بیاورد. وزارت زراعت می‌گوید: «وزارت زراعت به دست

همکاری مؤسسات و پروژه‌هایی همکار به خصوص سازمان

«جایکا» جاپان، استراتژی بسیار خوبی را برای گسترش و

ساحت کشت شالی و همچنان افزایش حاصلات شالی در

کشور طرح کرده است، که آن هم کشت شالی به

صورت مکانیزه و مدرن است، که ما این سیستم را به اکثر

ننگرهار کې د ګلپیو د کرکبلې بنې پایلې؛ سېز بې حاصلات دېر شوي

که محمد قاسم صدیقی
خبریال

گلپی د هبواد په ډېر و لایتونو کې کرل کېږي، خود دختیخ زون په دوو و لایتونو «لغمان او ننگرهار» کې بیا ډېر ګلپیو تولید او کرکبلې، بنې پایلې لري.

ننگرهار کې د ګلپیو ترڅنګ یو شمېر نور سابه لکه «بندي، رومي بانجان، تور بانجان، بارنځ، کدو، کدوګک، پالک، پیاز، کچالو، ګندنه، کرم، کاهو، شلغم، ملي سرخک، سپین ملي او ترايسي» هم په پراخه کچه کرل کېږي خو سو یې د ګلپیو کرکبلې او تولید د پام ور دي.

د ننگرهار ولايت د کرني، او بولګولو او مالداري ريسان انعام الله صافی وايي، چې سېرکال ددي ولايت په یوز او ۸۶۱ هكتاره کمکه ګلپیان کرل شوي، چې حاصلات يې د ډېر شوي دي. د بشاغلي صافی په خبره سېرکال د ګلپیو د حاصلاتو تولیزه کچه ۴۵ زره او ۸۴۳ ټنه توه رسېري، چې زړګونو کسانو ته په ډې برخه کې د کار زمينه برابره شوي دي. د دغه ولايت تولید شوي ګلپیان د بلازمېنی کابل ترڅنګ، کونړ، بغلان، غزنې، وردګ، پروان، کاپیسا، لوګر او پکتیا ولايتونو هم ليږل کېږي او په منځنۍ کچه یو تین ګلپی په خه باندي ۱۲ زره افغانی پلولو کېږي.

د ننگرهار په ټولو ولسواليو کې د ګلپیو کرکبلې کېږي خو چېرها، کوزکونړ، ګوشته، کامه، غني خېل، بټي ګوت، دره نور، رودات، بهسود او سره رود» ولسواليو کې بیا ډېر کرکبلې تر نورو هغو پراخه د او سلګونهکسان په نېغه په ډې برخه کې په کار بوخت دي.

د ننگرهار د کرني ريسان انعام الله صافی وايي، چې ددي

ولایت ۱۵ سلنې بزگران د ګلپیو په کرکبلې بوخت او څلپي

ورځنۍ اړتیاوې پري پوره کوي. بشاغلي صافی وویل، چې د

لاري خپل ورځنۍ اړتیاوې پوره کوي. د ننگرهار یوتن بزگر احمد ولی وايي، ۲۵ کاله کېږي، چې د ګلپیو کرکبله کوي همه له خپلو حاصلاتو خوبين دي او وايي، چې د نورو کلونو په پرتله سېرکال يې د ګلپیو حاصلات زیات شوی دي، هغه د خپلو حاصلاتو د زیاتوالی لامل د کرني ریاست هر اړخیزی همکاري او د ګلپیو د کرونډو زیاتوالی یاده وي. احمد ولی وویل: «لس جریبه ځمکه کې مې ګلپیان کرلي دي، که خدائي کول له دغو کروندو خونه به په درپوو پړاوونو کې ۳۰ زره ګلپیان راټول او خرڅ کرم».

د انعام الله صافی په خبره ددي ولايت د ګلپیو د سېرني حاصلاتو د زیاتوالی اصلی لاملونه د ننگرهار د کرني ریاست له خوا بزگرانو سره هر اړخیزی مرستي، د افتون او ناروغیو کنټرول، پر بزگرانو کيمیاوی سري او درمل وبشل او بزگرانو ته روزنيزې برنامې په لاره اچوو دي.

ګلپی په بدن کې د سلطاني سلولونو د ودی مخه نيسی، د کولمو دردونه او ناروغی له منځه وري او نورو ځمکي موادو ته لار برابروي، چې په اسانۍ سره هضم شي.

دا چې ګلپی په خپل ترکيب کې انتی اکسیدان لري، نو د سلطان پر وړاندې د بدن تر ټولو نېه ساتونکي دي. په ګلپی کي شته هر فېير د زړ وري کېدو مخه نيسی او د هاضمي سيسن هر دوو ستونزې له منځه وري او ساتنه یې کوي. چې ځښو تابته کړي چې د ګلپی معدنی مواد او په ټوله کې غذايی اړښتې يې د دې لامل ګېږي چې د انسان د بدن ټول ويتابونه پوره کړي، تیامین، ریبولاوین، نیاسین، پانټونیک، اسید، کلسیم، اوستپن، مګنیزیم، فاسفور، پیتاشیم او مګنیزیم د ګلپی معدنی مواد او ويتابونه دي.

ننگرهار کې خو دوله ګلپی کرل کېږي، چې سيمه بیز کرکبله يې د زمرې په میاشت کې پیل او د تلې په میاشت کې حاصل ته رسېري.

ننگرهار کې خو دوله ګلپی کرل کېږي، چې سيمه بیز نومونه يې ګرمه او سرده ده، خو ددی ولايت ډېر بزگران بیا د ګلپیانو سرده ډول او سیکاتا جاپانی دېر خوبیو او کړي. په ډې لایتونه کې ټولو هغو پراخه د او سلګونهکسان په نېغه په ډې پېښه کې په کار بوخت دي.

د انجې بوټي پېژندنه

د سمنگان، هرات، بغلان، بدخشنان، سریل، تخار، کندز، بلخ، فاریاب، بادغیس، بامیانو جوزجان، فراه او غور کې دي.» انجه یا هنگ غوشین او پلنې ربینې لري. انجه په چو او د اسیا په ګرمو آحکي سیمو لکه د ایران وچې دېشتی، د افغانستان غونه او هند کې وده کوي او ژبر ګلونه لري. ددې بوټي مېوه بیضي ډوله او قهوه یي رنگ لري.

د کړکېلي او حاصل ټولولو موسم

د انجې د بوټي حاصل ټولولو معمولًا مني په موسم کې پیلېږي. د سمنگان په ولايت کې د انجې کړکېله د لرم له ۱۵ وروسته پیلېږي. انجه هم د تخم شپندلو په دول او هم د بزغلي په دول کړل کېږي. د سمنگان د کرنې ریس په خبره، که له تخم خڅه پې ګټه پورته شي یاد بوټي څلور تر پنځه کال وروسته ژمره رسیږي او که یې بزغلي وکړل شي له یوه کال وروسته په ژمره راخي، ددې بوټي بزغلي له قورو یو خڅه ترا لاسه کېږي. د انجې بوټي، د پسلۍ په موسم کې خپلې پانې خوندي کوي، خو وروسته بې یې پانې تویېږي. د پانو په تویېدو او پري کولو یې دحاصل ټولولو فصل رسیږي. د پانو په تویېدو او پري کولو او د ساقې په پري کولو سره یې شیره راتولېږي. ددې بوټي ساقې پلن دی او شیره یې د ساقې له پري کېدو وروسته کله چې وچ او سخت شي راتولېږي.

د انجې شیره د انغوزي په نوم هم یادېږي، چې د بېلاړلوا ناروغيو له دلې د خېتې سرطان، د وينې فشار تېټول او یوشمېر نورو ناروغيو د درملنې په موخه کارول کېږي. دغه راز د انجې له شپري خڅه د خروپه په خوند او ساتنه کې هم ګټه پورته کېږي.

د انغوزي د مصرف لاري چاري

کولای شوي، چې انغوزه د پودر، غوري او هم د درمل په دول په بېلاړلوا خروپه کې وکاروو. دغه راز کولای شو چې، ددې بوټي کندې په اوپو کې محلول او یا له شاتو او د زیتونو له غورو سره ګډ کړو او تري ګټه پورته کړو.

انجه «هنگ» یا انغوزه د افغانستان د غوره طبی او صادراتي بوټو په ډله کې ۵۵، چې له ۱۳۹۳ یم کال خڅه را په دېخوا یې په هېباد کې د کړکېلي او د شیرې د تولید کچه د پام وړ وده کې ۵۵.

محمد تميم صديقي
خبریال

وزارت د احصائي ریاست شمېري بنسيي، چې بوazi په ۱۳۹۸ یم کال کې د هېباد په کچه د انجې یا هنگ دووه زره او ۵۰۰ او ۴۹ متریک ته شیره تولید شوي ده. د افغانستان د طبی بوټو تر تولو لوی بازار هند دی. انجه تر ډېره د بلخ، تخار، جوزجان، سمنگان او بدخشنان په ولایتونو کې کړل کېږي. دغه راز تاکل شوي، چې په ۱۴۰۰ یام کال کې د بلخ، سمنگان، کندز، تخار، بدخشنان، جوزجان، فاریاب، سرپل، هرات، بادغیس، غور، پکتیا، غزنې، فراه او لوگر په ولایتوںو کې د طبی محصولاتو په خانګېږي توګه د انجې د رزښت لورولو او تنظیم پروژه پلي شي.

سمنگان

سمنگان هغه ولايت دی، چې د انجې دېر للمي سيمې لري. د سمنگان ولايت د کرنې، اوپولګولو او مالداري ریيس عبدالرحمان ارغندیوالو وايې، چې ددې ولايت په ۱۹ زره او ۷۰۲ هكتاره خمکه کې د لمي په ډول انجه کړل شوي ده. هغه وویل، چې په ۸۹ هكتاره اوپيزو خمکو کې هم انجه کړل شوي ده. بشاغل ارغندیوال زیاته کړه، چې يوازي تېرکال په دې ولايت کې د انجې ۷۰۰ هكتاره للمي خمکي احیا او پر ۸۰۰ کسانو چې په دې برخه کې فعالیت درلود کربنېزی کڅوري، چې په کې ۱۵ توکي او د انجې تخم شامل و بشل شوي دي. په همدي حال کې، بشاغل ارغندیوال ټېنګار وکړ، چې د انجې ګړکېلي او تولید ته د بزگرانو لپولتا ورڅه ترپلې دېږي. هغه وویل، چې د افغانستان له لاري ګاونېو د هېوادونو او هند ته د انجې صادرات او دغه راز ددې بوټي د کړکېلي او تولید د پراختیا په پار د دولت برnamي، د بزگرانو پام خانته اړولی دي. هغه وویل: «دلخ، بغلان، سمنگان او په شمال او شمالي ختيغ کې پروت د دېرو ولايتونو دېږي بزگران انجې ګړکېلي ته مخه کړي. د هغه په خبره، هم دولت په دې برخه ګې خپلې هلې خلې کوي او هم ددې بوټي ارزښت او عوايدو ته په کتو بزگران ددې بوټي ګړکېلي ټه لیوال شوي دي او ترڅنګ یې پېښلني او اوپونې بارآنونه ددې لامل شوي، چې د انجې ګړکېله او تولید بنه وده وکړي. بله بشپړنې یې ڈاده، چې دا بوټي په لمي او اوپيزو خمکو کې کړل کېږي، چې په سمنگان کې په بېلاړلوا ډولونو کړل شوي دي.»

بلخ

دلخ ولايت د کرنې، اوپولګولو او مالداري ریاست په دې ولايت کې د انجې د حاصلاتو د زیاتوالی خبره کوي او وايې، چې کال تر بلې په دې ولايت کې د انجې حاصلات زیاتېږي. د بلخ د کرنې ریيس محمد سالم ساعي وايې، چې د بلخ د کرنې ریاست وراندوبنې بنسيي، چې ددې ولايت د انجې د کرونډو سیمه نړدې څلور زره جریبه ده. د انجې تولید په هر جریب کې د انجې خانګېږيا او اومه کیفیت ته په کتو توپېر کوي. هغه وویل، چې د انجې بوټي ته په کتو له هر جریبه خمکه کې خڅه ۲۰۰ تر ۳۰۰ کيلو هنگ لاسته راخي. دغه راز په دې ولايت کې هرکال د انجې ګړکېلي سیمه زیاتېږي، چې ورسه د تولید کچه هم لورېږي. بشاغل ساعي د انجې د کیفیت او پلور په هکله وايې،

د کرنې د پراختیا صندوق ۱۱۱ میلیونه افغاني پور منظور کړ

برخې پر سوداګرو ۳.۹ میلیارده افغانی وېشلي دي. له دغو چوپرونو خخه په ۳۲ ولایتونو کې ۵۳ زره او ۴۵۱ بزگران په مستقیم دول برخمن شوي دي.

د کرنې د پراختیا صندوق د افغانستان د کرنې د سکټور د تمويل مخکن مرجع بلل کېږي، چې مرکزي دفترې په کابل کې د او په بلخ، هرات، کندھار او ننګههار کې هم سیمه یېز دفترونه لري.

یاد صندوق د خپل تاسیس له پیل خخه تردي دمه ۱۲.۲ میلیارده افغانی پور منظور او کرنېزو سوداګرو، کوپراتیفونو، د کرنې او مالداري ټولنو، مالی منځګړيو، د غواستني، کب روزني او چرګانو روزني فارمونو، د وچ او تازه مېوو صادرتونکو او پروسس کونکو، د اوړو د تولید فابریکو، د کرنېزو تو کو د تولید شرکتونو، مغازو او د کیمیاواي سرو واردونکو او د کرنې

د کرنېزو پورونو د منظوري د کمبې غونډه، چې د کرنې په وزارت کې په لاره اچول شوي وه، له وړاندې شویو معلوماتو او د کمبې د غرو پښتنو ته د قناعت ورڅاونو ورکولو وروسته ۱۱۱ میلیونه کرنېزو پورونو ورکړه منظور او تایید کړ.

دغه غونډه، چې د پورونو د منظوري د کمبې مشر محبوب الله ننګ په مشري او د کرنې پراختیا صندوق د چارواکو په شتون کې په لاره اچول شوي وه، د شپړو سترو کرنېزو فعالیتونو په پار ۱۱۱ میلیونه پور منظور کړ.

منظور شوي پور کې شپړو مورده، شامل دي، چې درې مورده يې د کرنېزو ماشین الات او شرکتونو تجهیزاتو پورې تړې ده، چې له دغو پورونو خخه په استفادې سره کرنېز ماشینونه له دلي تراکتیورونه پېړل کېږي.

خلروم مورد پور د پېښې د پروسس یو شرکت پوری ترلي ۵۵، چې یاد شرکت له دې پور خخه په استفادې سره له بزگرانو پېښې پېړي. د پور پنځم او شپږم موردونه د زعفرانو د پروسس شرکت او سیلو اړوند دي. دغه شرکتونه د زعفرانو او اورو د پېړ په پار پورونه اخلي. ایمل آرمان د کرنې د پراختیا صندوق اجرایي مشر وايي، چې په دې سختو شرایطو کې يې بزگران نه دي هېر کې او دې ته ژمن دي، چې د دوی د اړتیا وړ پورونه په خپل وخت د دوی په واک کې ورکړي.

د کرنې د پراختیا صندوق یو مليي دولتي غیر بانکي بنسته دي، چې د کرنې، اوبولګولو او مالداري وزارت تر چتر لاتني فعالیت کوي. د افغانستان د کرنې د ودې او بنې کولو په مخوه د مليي منځګړيو او پور ورکولو له لاري سوداګرېزو بزگرانو او سوداګرو ته پورونه ورکول ددي صندوق عمده دندې دي.

ساخت ذخیرهخانه کچالو: رخسانه دیگر کچالوهایش را ارزان نمی فروشد

ذخیرهخانه صفر انرژۍ برای کچالو در نظر گرفته شده است. در کل ۹۵ درصد کار ساخت و ساز این ذخیرهخانه ها تکمیل شده و قرار است در آینده نزدیک کارهای ساختمانی ذخیرهخانه های دیگر نیز تمکیل شود. این ذخیرهخانه ها در بخش نگهداری پیاز و کچالو به دهقانان بامیانی کمک می کند تا حاصلات شان را ذخیره کنند و در فصل های زمستان و بهار به قیمت مناسب به بازارهای افغانستان و منطقه صادر کنند. قبل ذکر است که پروژه سکتوری اکشاف زنجیره ارزش باudarی از سوی بانک اکشاف آسیایی (ADB) تمویل می شود.

کچالو را در مقابل ۱۲ افغانی می فروختیم، اما امسال تمام حاصلات کچالوی مان را ذخیره کردیم و بر مبنای تجربه های سال های گذشته، قرار است در زمستان آینده هر کیلوی آن را در مقابل ۲۸ تا ۳۰ افغانی بفروشیم که این خودش یک تحول اقتصادی در زنده گی مان خواهد بود.

وزارت زراعت، آبیاری و مالداری از طریق پروژه سکتوری اکشاف زنجیره ارزش باudarی حدود ۱۳۳ ذخیرهخانه صفر انرژۍ برای تههداری پیاز و کچالو را در ولایت بامیان در پلان گرفته که از آن جمله، حدود ۳۹ ذخیرهخانه برای پیاز و ۹۴

رخسانه عطایی، ۲۰ سال دارد و محصل پوهنتون دولتی بامیان است. او باشندہ ولسوالی شیبر بامیان و از چندین سال بدین سو سپریست خانواده چهار نفری شان است. به ګفته او، طی هشت سال گذشته، مشکلات فراوانی را در خصوص ایجاد یک زنده گی مرffe مقبال شده است. رخسانه و خانواده او از طریق کشت کچالو و پیاز، امرار معيشت می کنند، اما دشواری این بود که در این سال ها از سر مجبوری، حاصلات کچالوی شان را به قیمت ارزان و در همان فصل برداشت، می فروختند.

بامیان یکی از ولایت های حاصل خیز در بخش محصولات کچالو و پیاز است. در چند سال پیشین ذخیرهخانه های زیادی از سوی وزارت زراعت، آبیاری و مالداری به شکل معیاری برای دهقانان این ولایت ساخته شده است.

رخسانه هم یکی از دهقانانی است که از چندین سال بدین سو از نبود یک ذخیرهخانه مجهز برای ذخیره حاصلات کچالوی خود رنج می برد. اما بالاخره در سال ۲۰۱۹ میلادی، رخسانه مثل دیگر دهقانان بامیانی از پروژه سکتوری اکشاف زنجیره ارزش باudarی (HVCDS)، امر ساخت یک ذخیرهخانه صفر انرژۍ کچالو را دریافت کرد. این ذخیرهخانه در طول یک سال و به شکل معیاری برای ساخته شد.

ذخیرهخانه کچالو برای رخسانه، با ظرفیت هشت تا ۱۲ متريک تن کچالو در یک وقت، به شکل اساسی ساخته شده است. رخسانه درباره ذخیرهخانه خود می گوید: «ذخیرهخانه کچالو برای مان اهمیت حیاتی دارد، قسمی که قبلًا ما حاصلات کچالوی مان را در همان فصل برداشت، به قیمت پایین می فروختیم و به خاطر ارزانی حاصلات، با مشقت های فراوان دست و پنجه نرم می کردیم، اما امسال تمام حاصلات کچالوی خودمان را در ذخیرهخانه صفر انرژۍ ذخیره کردیم و قرار است در زمستان آینده این حاصلات را با قیمت مناسب به بازار عرضه کنیم. ما در زمان برداشت حاصلات، یک کیلو گرام